

Qui contamina, cobra

L'observatori de natura no es pot estar de parlar de la gestió de la natura quan veu que, en aquestes terres i en els temes més grossos, es fa exactament el contrari del que es predica. Un principi que orienta legalment la política de medi ambient a la UE i a quasi tot el món desenvolupat és el de *qui contamina, paga*. Amb aquesta voluntat, ja l'any 1983 la Generalitat va publicar el decret 343/1983, signat pel president Pujol, que obliga a tota activitat extractiva, ja sigui pedrera, gravera o mina, a establir d'inici un programa de restauració dels terrenys afectats i a dipositar una fiança pel valor de les feines de restauració previstes. Per poder fer una explotació, cal tenir aprovat el programa de restauració i la fiança pagada. Finalitzada l'explotació i els terrenys restaurats, la fiança es retorna. Però si un cop acabada l'explotació el seu titular no portés a terme la restauració projectada o ho fes malament, el departament de Medi Ambient la realitzaria subsidiàriament a compte de la fiança. Aquest decret estableix clarament el principi de qui contamina, paga.

Les pedreres i graveres, de grat o per força, han entrat en el joc d'explotació-restauració. Però no tots som iguals davant la llei. A l'activitat minera més gran de Catalunya i, amb una diferència més gran encara, la que provoca la contaminació més greu, persistent i extensa, se li demana per favor si algun dia, en un futur ignot, voldria arreglar el desastre ambiental que dia a dia fa créixer. I com que la mineria de potassa del Bages no està per aquestes labors, la Generalitat s'arronsa, calla i paga. Fixem-nos com els governants de la nostrada Generalitat han retardat, tergiversat i finalment substituït l'aplicació a la mineria de potassa del decret de restauració d'activitat extractives, fins a fer realitat el principi oposat, *qui contamina, cobra*.

El decret de 1983 estableix un termini de 4 mesos perquè les activitats existents presentessin els programes de restauració. Però mentre la Generalitat encaçava els petits, s'oblidava del gran. No va ser fins 15 anys després, el 1998, quan l'empresa minera va presentar projectes d'ampliació dels runams de Súria i de Sallent, als quals la Generalitat va canviar el títol i tramitar com si fossin programes de restauració. Però el tràmit d'aquests programes, com que no abordaven la restauració dels runams ni la prevenció de la salinització de les aigües, es va encallar al departament de Medi Ambient. Mentrestant la mineria seguia i segueix abocant com si res, malgrat legislacions i la mesura cautelar, sol·licitada pel fiscal de medi ambient, de clausura dels runams salins per la salinització que ocasionen a les aigües públiques. Després de molts estira-i-arronsa, el primer de juliol del 2003, Ramon Espadaler, darrer conseller de Medi Ambient de l'època CiU a la Generalitat, va aprovar l'anomenat programa de restauració de Súria, amb una fiança de 5.260.773 euros. De llavors ençà, malgrat els papers, l'entrada de sal al riu Cardener al sud de Súria ha anat en augment. La tramitació del programa per Sallent-Balsareny va passar a mans del govern tripartit d'esqueres.

En una jugada administrativa tèrbola, el departament de Medi Ambient va decidir incloure els programes de restauració de la mineria de potassa del Bages com a part de l'autorització ambiental a la qual obliga la Llei 3/1998 d'intervenció integral de l'administració ambiental. Així es va allargar el tràmit uns quants anys més. El novembre del 2006, el conseller Francesc Baltasar va resoldre favorablement l'autorització ambiental de Súria i, incomprendiblement, va rebaixar la fiança de restauració, que encara no havia estat dipositada, a 773.682 euros. Questionat al voltant de la fiança de Súria, el departament informava el passat 4 de juny que encara falta per pagar una part de la fiança rebaixada.

En presentació pública a Sallent el dia 8 de maig passat, Medi Ambient anunciava la resolució favorable de l'autorització ambiental de l'activitat de la mineria de potassa de Sallent i Balsareny, que inclou els runams abandonats de Vilafruns i de la Botjosa i la gegantina muntanya creixent de residus salins del Cogulló. L'autorització ambiental porta implícita l'aprovació d'un programa de restauració que fixa una fiança total per Sallent-Balsareny de 1.130.128 euros, dels quals 68.204 corresponen al runam de Vilafruns. Entre l'extensa documentació consultada no s'ha pogut trobar cap pla econòmic ni terminis per afrontar la restauració.

El departament, que no es creu el programa de restauració que aprova i que té responsabilitat en la qualitat de les aigües, emprèn pel seu compte la restauració del runam abandonat de Vilafruns, el més petit de tots. El pressupost total de l'obra és de 9.068.846 euros, és a dir, 133 vegades superior a la fiança de 68.204 acabada d'establir. El runam de Vilafruns conté uns 2 milions de metres cúbics de residus, el de la Botjosa uns 2 milions llargs més i el del Cogulló uns 20 milions. Basant-nos en el cost real de la restauració de Vilafruns i en les mides dels runams, podem estimar de manera prou fidedigna un cost de restauració per als altres dos runams. El runam de la Botjosa és més extens que el de Vilafruns. La seva situació limitant amb la Sèquia de Manresa i amb el barri de la Botjosa fa més difícils les actuacions. Si la restauració de Vilafruns costa uns 9 M€, el de la Botjosa en valdrà més, segur que per sobre dels 10 M€. El runam del Cogulló conté unes 15 vegades més de residus salins que el de Vilafruns, malgrat que la part de la fiança fixada és de només 0,58 M€. El cost real de restauració del Cogulló serà, com a mínim, 10 vegades el de Vilafruns, el que ens dona un resultat d'uns 90 M€. Si sumem els costos estimats a la baixa per la restauració de la Botjosa (10 M€) i del Cogulló (90 M€), tenim un total aproximat de 100 M€; un cost real de la restauració unes 100 vegades superior al que s'ha establert com a fiança. A l'autorització ambiental de Sallent-Balsareny falten aquests 100 M€ de fiança. Encara cal sumar uns 40-50 M€ pel cost real de la restauració del runam actual de Súria i una bona colla de M€ més pels abocaments futurs. Tots aquest diners que falten a les fiances són una subvenció directa a Iberpotash.

L'ACA es gasta 38 M€ per desdoblar el col·lector de salmorres i acaba de signar un conveni per pagar a mitges amb Iberpotash obres de captació de surgències d'aigües salines d'origen miner, per un valor total de 3,9 M€ més. Afegim-hi que Agbar inverteix 50 M€ a la seva planta potabilitzadora de Sant Joan Despí i ATLL 65 M€ a la d'Abrera en instal·lacions per eliminar la sal de l'aigua del Llobregat que tindran un elevat consum energètic. *Qui més contamina, cobra*. El principi es va aplicar a l'accident de l'empresa minera Boliden que va afectar el riu Guadiamar i les maresmes de Doñana, i s'aplica al funcionament diari de la mineria de potassa del Bages que salinitza els rius Cardener i Llobregat. Els mateixos polítics catalans que han conduït cap a aquest estat de coses fa temps que reclamen més diners de l'estat per a la Generalitat. Si us plau, que no els els concedeixin; se'ls gasten per subvencionar la contaminació de les aigües. ■

Fotografia pàgina esquerra: Surgència de sal a l'indret de can Carreras, a Sallent. La filtració de salmorra s'estén en un llarg tram de la riba dreta del riu Llobregat al seu pas pel nucli urbà de Sallent. La presència alta de potassi a la filtració salada confirma que es tracta, una vegada més, de llixiviats originats pels residus de la mineria.